

УДК 339.9.001.76

І.В. ТАРАНЕНКО,
*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри Дніпропетровського
університету імені Альфреда Нобеля*

ПОЛІСИСТЕМНА КРИЗА ТА НЕОБХІДНІСТЬ МОДИФІКАЦІЇ СУЧАСНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ

За результатами аналізу залежності між показниками інноваційного розвитку та глобалізації показано, що збереження існуючої глобалізаційної моделі при переході до більш високого технологічного укладу призводить до колапсу глобальної економічної системи за економічним, соціальним та політичним параметрами. Обґрунтовано необхідність модифікації сучасної глобалізаційно-інноваційної парадигми і формування нових моделей світового розвитку на засадах сталого розвитку та соціальної відповідальності.

Ключові слова: *полісистемна криза, ризики, глобалізація, інноваційний розвиток, парадигма, соціальна відповідальність.*

Актуальність. У другій декаді ХХІ ст. розвиток світової економіки відбувається в умовах подолання *глобальної системної кризи*. Якщо первісно часові межі світової фінансово-економічної кризи визначались 2008–2009 роками, то сьогодні фахівці все частіше ведуть мову про кризу 2008–2012 рр., або про низку криз, які послідовно відбуваються на початку спадної стадії п'ятої «довгої хвилі» Кондратьєва. Зростає нестабільність та нерівномірність сучасного глобального економічного розвитку, проте «перебалансування» сил в світовій економіці на користь «економік зростання» не може забезпечити стабільне післякризове зростання.

Подолання кризи, завдяки її глобальному масштабу, а також системному і всеохоплюючому характеру, вимагатиме модифікації сучасної моделі глобального економічного розвитку. Необхідність виявлення фундаментальних засад та напрямів такої модифікації обумовлює актуальність дослідження.

Огляд літератури. Постановка загальної проблеми. Сучасна світова економічна криза як глобальне системне явище, причини її виникнення та механізми виходу з кризи досліджені зарубіжними та вітчизняними науковцями В. Гейцем, С. Глазьевим, О. Задоею, М. Згуровським, П. Кругманом, Ю. Макогоном, В. Новицьким, В. Полтеровичем, Дж. Стігліцем та ін.

В доповіді «Глобальна економічна криза: системні збої та багатобічні способи подолання» [1] експерти Цільової групи секретаріату ЮНКТАД з системних питань та економічного співробітництва наголошують на необхідності глибокого реформування глобальної системи економічного регулювання. Європейською лабораторією політичного прогнозування LEAP/E2020 (Франція) ще в 2006 р. було висунуто Концепцію глобальної системної кризи, обумовленої втратою панівних позицій доларом США та необхідністю «стратегічної передислокації сил» провідних світових гравців – США, ЄС, країн БРИК, перш за все – Китаю та Росії, з відповідною перебудовою «глобального світового порядку». Пік кризи був прогнозований на 2009 р., з подальшим коригуванням в бік другої половини 2011 р. Концепція набула розвитку в роботах авторського ко-

лективу LEAP/E2020 [2], а також дослідників проблем глобального соціально-економічного розвитку П'єра Гонода [3], Франка Бьянчері [4] та ін.

У працях С. Глазьева [5], В. Дементьева [6], К. Перес [7], В. Полтеровича [8] показано складну взаємодію фінансового та промислового капіталів, обгрунтовано причини кризи на фондовому ринку в кінці життєвого циклу домінуючого технологічного укладу, механізм ліквідації «фінансового пузиря» через знецінення значної частини капіталу [5]. В рамках викладених концепцій виявляються глибокі аналогії сучасної кризи з світовою кризою 1929–1933 рр. та системною (структурною) кризою 1970-х – початку 1980-х рр.

Зміни системного характеру призвели до визнання нагальної необхідності модифікації моделей та механізмів світового розвитку. Така проблема була покладена до порядку денного Всесвітнього економічного форуму-2012 в Давосі [9]. Усвідомлення названої проблеми обумовило нагальну необхідність її теоретико-методологічного обгрунтування, а також практичних заходів, спрямованих на розробку і впровадження ефективних механізмів управління змінами, які відбуваються у світі.

Мета дослідження полягає в обгрунтуванні необхідності модифікації сучасної глобалізаційно-інноваційної моделі розвитку на основі аналізу тенденцій динаміки індексів економічної, соціальної, політичної глобалізації залежно від зміни індексу інновацій для певної сукупності країн.

Основна частина. *Глобальний характер* сучасної світової фінансово-економічної кризи обумовлений якісними змінами в світовому господарстві наприкінці ХХ – початку ХХІ століття. Ці зміни пов'язані передусім зі стрімким підвищенням інтегрованості регіонів і країн світу через торгівлю та фінансові потоки, масове розповсюдження інформаційних технологій, новітніх засобів комунікацій та транспорту, запровадження мережевих бізнес-моделей в практику міжнародних компаній, широке розповсюдження похідних фінансових інструментів, що одночасно обертаються на декількох сегментах світового фінансового ринку. За даними Світового банку, рецесія 2008–2009 рр. продемонструвала найбільш високий рівень синхронності за останні 50 років [10, с. 14] та охопила більше ніж 100 країн світу.

Трактування *сучасної кризи як системної* впливає з визнання нелінійності світового економічного розвитку та усвідомлення принципів циклічної економічної динаміки, закладених в роботах М. Туган-Барановського, М. Кондратьєва, Й. Шумпетера, С. Кузнеця. Вичерпання рушійного потенціалу певного «кластера» базисних технологічних інновацій, як переконливо доводить Г. Менш [11], обумовлює необхідність переходу до наступної інноваційної хвилі, або «технологічного укладу». Якщо гіпотеза щодо сполучення спадних фаз середньострокового циклу Жугляра та довгострокового циклу М. Кондратьєва є правильною, то, за припущенням В. Полтеровича, світ попереду очікує довгий період стагнації, доки нові базисні інновації (біо-, нанотехнології, сонячна енергетика тощо) створять передумови для економічного підйому. При цьому «кейнсіанські» методи стимулювання попиту – масштабні вливання фінансових коштів – лише сприятимуть пом'якшенню наслідків спаду й стабілізації, але не зможуть запобігти зниженню темпів зростання [8].

Для виходу з рецесії потрібна нова науково-технічна та інноваційна політика і, таким чином, підвищення ролі держави є неминучим. Подолання кризи, завдяки її цивілізаційному масштабу, а також системному і всеохоплюючому характеру, вимагатиме модифікації власне парадигми світового розвитку [12, с. 13]. В майбутньому роль цієї кризи, зауважував В. Новицький, «сприйматиметься в контексті змін укладів та способів виробництва», вона спровокує «тектонічний цивілізаційний зсув» [12, с. 13], що призведе до модифікації системи міжнародного поділу праці, прискорить зміну планетарних лідерів, формування структур і систем інформаційної економіки.

Визначною ознакою сучасного глобального економічного розвитку стає його нестабільність та нерівномірність. Дані щодо темпів зростання реального ВВП, наведені в звітах МВФ «Глобальні економічні перспективи», дозволяють простежити нерівномірність світової економічної динаміки за період 2007–2011 рр. та надають прогноз на 2012–2013 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка реального ВВП та світової торгівлі за регіонами та групами країн світу (процентні зміни до попереднього року)

Регіон	2007	2008	2009	2010	2011	2012, прогноз	2013, прогноз
Світ, всього	5,2	3,0	-0,5	5,2	3,8	3,3	3,9
Розвинуті країни	2,7	0,5	-3,4	3,2	1,6	1,2	1,9
США	2,0	0,4	-2,6	3,0	1,8	1,8	2,2
Європейський Союз	3,1	0,9	-4,1	2,0	1,6	-0,1	1,2
Країни Єврозони	2,7	0,6	-4,1	1,9	1,6	-0,5	0,8
Японія	2,4	-1,2	-6,3	4,4	-0,9	1,7	1,6
Нові індустріальні країни Азії	5,7	1,8	-0,8	8,4	4,2	3,3	4,1
Країни з ринком, який формується, та країни, що розвиваються	8,3	6,1	2,7	7,3	6,2	5,4	5,9
Центральна та Східна Європа	5,4	3,0	-3,6	4,5	5,1	1,1	2,4
СНД	8,6	5,5	-6,4	4,6	4,5	3,7	3,8
Країни Азії, що розвиваються	10,6	7,9	7,2	9,5	7,9	7,3	7,8
Китай	13,0	9,6	9,2	10,4	9,2	8,2	8,8
Індія	9,3	7,3	6,8	9,9	7,4	7,0	7,3
ASEAN–5	6,3	4,7	1,7	6,9	4,8	5,2	5,6
Латинська Америка	5,7	4,3	-1,7	6,1	4,6	3,6	3,9
Близький Схід та Північна Африка	6,3	5,1	1,8	4,3	3,1	3,2	3,6
Африка на Південь від Сахари	6,9	5,5	2,8	5,3	4,9	5,5	5,3
Обсяги світової торгівлі (товари та послуги)	7,2	2,8	-10,9	12,7	6,9	3,8	5,4
Імпорт							
Розвинуті країни	4,7	0,6	-12,6	11,5	4,8	2,0	3,9
Країни що розвиваються	14,0	8,5	-8,3	15,0	11,3	7,1	7,7
Експорт							
Розвинуті країни	6,1	1,9	-12,2	12,2	5,5	2,4	4,7
Країни що розвиваються	9,5	4,0	-7,5	13,8	9,0	6,1	7,0

Джерело: [10; 13; 14].

Кризове скорочення реального ВВП в 2009 р. вразило, в першу чергу, розвинуті країни, зокрема ЄС та Японію, де склало, відповідно, 4,1% та 6,3%. Група країн, що розвиваються, показала сповільнення росту ВВП з 8,1% в 2007 р. до 1,9% в 2009 р., що свідчить про менш руйнівний вплив кризи. Проте такі дані узагальнюють низку протилежних тенденцій – від стабільно позитивної динаміки ВВП в країнах Східної та Південної Азії, до глибокого кризового спаду в країнах Центральної та Східної Європи, який становив за підсумками 2009 р. для Болгарії – 5%, Росії – 7,9, Естонії – 14,1, України – 15,1, Латвії – 18% [13].

Скорочення частки розвинутих країн у світовому обсязі виробництва з 75 до 55% за паритетом купівельної спроможності, на користь «економік зростан-

ня» [13], станом на 2010 р. визначило тенденцію до зміни балансу сил у світовій економіці.

В умовах відновлення економіки країни з високим рівнем доходу до середини 2011 р. суттєво підвищили темпи зростання виробництва та зовнішньої торгівлі, а за обсягами ВВП вийшли на докризовий рівень, переважно завдяки стимулюючим заходам урядів. Країни, що розвиваються (за виключенням низки перехідних економік Європи та Центральної Азії), перевищили основні економічні показники 2007 р., в першу чергу, завдяки розширенню своїх внутрішніх ринків. Експерти Світового банку наголошують на новій ролі цих країн, як джерела не тільки світового економічного зростання, а й глобальної стабільності [14], в контексті загострення ризиків та посилення дисбалансів, генерованих усередині розвинутих країн.

Водночас, на думку фахівців, навіть найбільш авангардні країни, що розвиваються, поки що не в змозі претендувати на роль міжнародних лідерів, або стабілізаторів. Для цього їм бракує як можливостей, так й досвіду та стратегічного бачення.

Боргова криза та затяжна рецесія в Єврозоні, макроекономічні дисбаланси, а також сповільнення темпів зростання як розвинутих країн, так і «нових економік» протягом 2011–2012 рр. порівняно з 2010 р. вказують на те, що кризові явища в світі дедалі тривають. Міжнародні прогнози, засновані на даних щодо динаміки глобальних економічних індикаторів та поступового відновлення світових ринків постійно підлягають коригуванню. Так, МВФ в своєму звіті «Світовий економічний прогноз» за січень 2012 р. знизив очікування зростання світового ВВП на 2012 р. з 4,5 до 3,3%, розвинутих країн з 2,6 до 1,2%, а країн Єврозони з 1,8 до -0,5% порівняно з прогнозом, наданим в квітні 2011 р. Щодо «нових економік» та країн, які розвиваються, прогноз погіршено з 6,5 до 5,4% [15]. До причин гальмування економічного зростання належать фінансово-кредитні ризики країн Єврозони, погіршення загальних економічних і фінансових умов, скорочення внутрішнього попиту в країнах, що розвиваються. За прогнозами МВФ, криза в економіці Євросоюзу й надалі демонструватиме дію «ефекту доміно». Зокрема, вона може скоротити темпи зростання експортно орієнтованої економіки Китаю майже в два рази. Також суттєво погіршились прогнози щодо обсягів світової торгівлі для всіх регіонів світу.

Перманентна надзвичайно висока турбулентність світових товарних та фінансових ринків свідчить про неминучість радикальних змін, що відповідає концепції глобальної системної кризи.

У доповіді «Global Risks 2011» [16], підготовленій експертами Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), констатується, що фінансова криза підірвала здатність світової економіки до швидкого відновлення. У табл. 2 наведені найбільш вірогідні ризики, за оцінкою 500 експертів у галузях промислового виробництва, державного управління, наукових досліджень та громадянського суспільства.

Таблиця 2

П'ять загроз, вірогідність настання яких є максимальною

№	Ризик	Вірогідність настання (макс. 5)*
1	Серйозні диспропорції в доходах населення	4,03
2	Хронічні бюджетні дисбаланси	4,03
3	Викиди парникових газів, що зростають	3,88
4	Активізація кіберзлочинності	3,8
5	Нестача водних ресурсів	3,79

1 – подія малоімовірна; 5 – максимальна ймовірність події.

Джерело: складено за «Global Risks 2011» [16].

Серед найбільш ймовірних ризиків фахівці називають соціальні (суттєва диспропорція в доходах різних прошарків населення), економічні (хронічні бюджетні дисбаланси), екологічні (викиди парникових газів), які створюють реальну загрозу перспективі сталого розвитку суспільства. Надзвичайно високою є вірогідність ризику кіберзлочинності, що свідчить про якісно нові проблеми інформатизації та глобальних мереж.

Зростає ймовірність ланцюгової реакції між окремими групами глобальних ризиків. У табл. 3. наведено максимально руйнівні загрози, серед яких на першому місці – вірогідність падіння системоутворюючих фінансових інституцій або валютних систем.

Таблиця 3

П'ять загроз з максимально негативним ефектом

№	Ризик	Сила негативного ефекту (макс. 5)*
1	Падіння системоутворюючих фінансових інституцій або валютних систем	4,08
2	Ризики нестачі водних ресурсів	4,03
3	Продовольча криза	3,88
4	Хронічний бюджетний дефіцит країн світу	3,8
5	Надзвичайна мінливість цін на енергоносії та продовольство	3,79

1 – мінімальний ефект; 5 – максимальний ефект.

Джерело: складено за «Global Risks 2011» [16].

Такі загрози, як хронічний бюджетний дефіцит країн, нестача водних ресурсів визнані найбільш руйнівними, з найвищою вірогідністю настання.

За твердженням експертів Всесвітнього економічного форуму, стрімко збільшується прірва між бідними і багатими, розгортається продовольча криза. Це підживлює на глобальному рівні відчуття незадоволеності та ставить під загрозу досягнення глобалізації [16].

Таким чином, ознаками сучасної глобальної системної економічної кризи є:

- широке синхронне охоплення кризовими процесами країн та регіонів світу, що належать до різних груп за рівнем та динамікою економічного розвитку, географічним розташуванням;

- абсолютне скорочення основних світових економічних показників (ВВП, світова торгівля, промислове виробництво) та показників для країн, що виробляють якнайменше 50% від світового ВВП;

- кореляція з процесами перебігу та зміни К – хвиль і технологічних укладів та, відповідно, потреба в зміні технологічної структури виробництва шляхом широкого запровадження «базисних інновацій» нового покоління;

- поштовх до перебудови світової валютно-фінансової системи;

- криза системоутворюючих ланок світової економічної системи та порушення механізму циклічного відновлення глобальної економіки;

- сполучення глобальних економічних, соціальних, екологічних, політичних загроз;

- катастрофічне зростання загрози та вірогідності взаємопов'язаних глобальних ризиків.

Сучасна криза вийшла за межі суто економічної (в т. ч. фінансової та валютної) сфери та обумовила глобальні потрясіння в соціальній, політичній, екологічній та інших сферах суспільного життя. Названі характеристики обумовлюють її визначення як світової (глобальної) полісистемної кризи [17, 18].

Звідси випливає припущення про невідповідність наявної моделі глобального економічного розвитку вимогам сьогодення. «Капіталізм в його теперішній формі вже не відповідає світу навколо нас», – заявив засновник і голова ВЕФ професор Клаус Шваб при відкритті Давоського форуму-2012. Зміни системного характеру висунули до порядку денного нагальну необхідність «глобальної трансформації» та формування нових моделей світового розвитку на засадах соціальної відповідальності [19]. Неоліберальна модель глобалізації, яка переважає на поточний час, наголошують російські вчені Б. Кузик та Ю. Яковець, використовується у корисливих інтересах вузької групи ТНК та найбільш заможних країн, поглиблює цивілізаційні протиріччя та гальмує становлення гуманістично-ноосферної постіндустріальної цивілізації [20, с. 92]. Визнання інноваційного імперативу розвитку людства дозволяє вважати зміну характеру глобалізації епохальною інновацією першої половини ХХІ ст. [20, с. 92].

Для обґрунтування гіпотези щодо невідповідності сучасної глобалізаційної моделі світової економіки, заснованої на принципах неолібералізму, траєкторії інноваційної динаміки та умовам 5–6 технологічних укладів, досліджено залежність між показниками інноваційного розвитку (за значеннями глобального індексу інновацій INSEAD [21]) та глобалізації в її сучасному розумінні (інтегральний індекс глобалізації KOF та субіндекси економічної, соціальної та політичної глобалізації [22]) для 121 країни світу за даними станом на 2008 р. Дослідження проведене методом регресійного аналізу за допомогою пакету Microsoft Excel.

Згідно з методикою, викладеною в праці [23], встановлено, що при визначенні регресійної моделі найкращий результат (максимальне значення коефіцієнта R^2) для інтегрального індексу глобалізації Y_1 , індексу економічної глобалізації Y_2 , індексу соціальної глобалізації Y_3 , індексу політичної глобалізації Y_4 досягається для поліноміальних трендів третього ступеня.

Графічне зображення залежностей між індексом інновацій X та інтегральним індексом глобалізації Y_1 , індексом економічної глобалізації Y_2 , індексом соціальної глобалізації Y_3 , індексом політичної глобалізації Y_4 , з побудовою поліноміальних трендів третього ступеня і прогнозом уперед на 2 од., наведене на рис. 1.

Здійснений прогноз має умовний характер та повинен наочно показати тенденції динаміки індексів глобалізації, які виникають внаслідок зростання значень глобального індексу інновацій за умови збереження існуючої моделі глобалізації.

Отримано такі регресійні рівняння поліноміальних трендів третього ступеня.

Для інтегрального індексу глобалізації:

$$Y_1 = -4,0274 X^3 + 34,98 X^2 - 74,794 X + 80,286. \quad (1)$$

$$R^2 = 0,7506.$$

Для індексу економічної глобалізації:

$$Y_2 = -1,7587 X^3 + 7,425 X^2 + 32,716 X - 52,357. \quad (2)$$

$$R^2 = 0,6506.$$

Для індексу соціальної глобалізації:

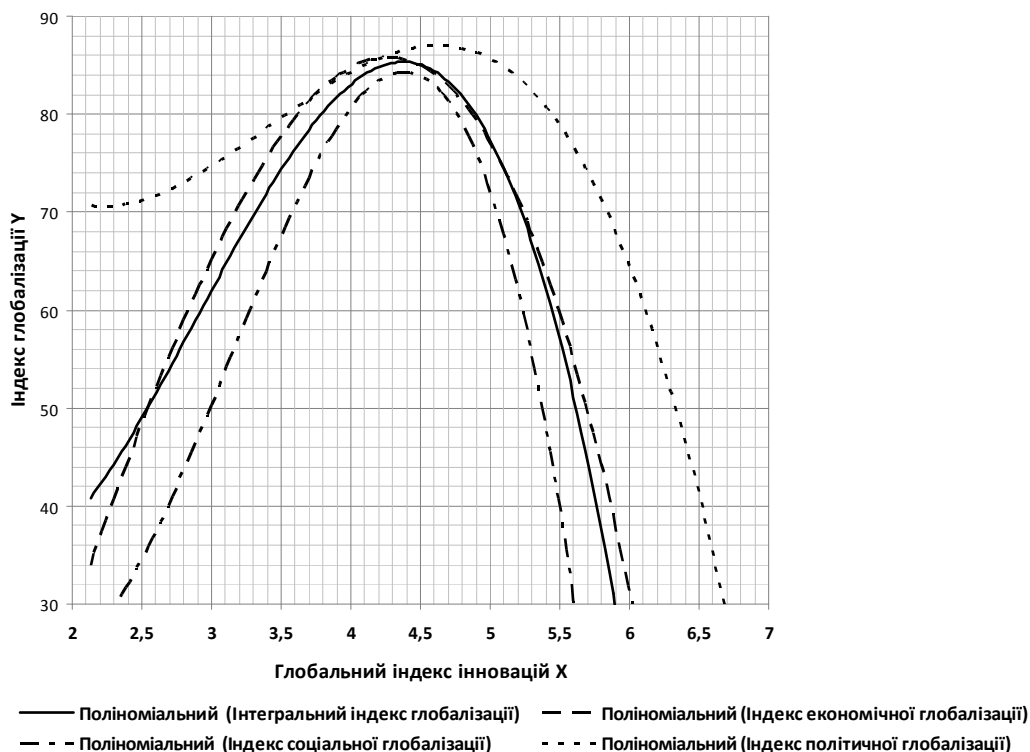
$$Y_3 = -7,3285 X^3 + 68,645 X^2 - 179,17 X + 167,92. \quad (3)$$

$$R^2 = 0,7269.$$

Для індексу політичної глобалізації:

$$Y_4 = -2,3741 X^3 + 24,367 X^2 - 73,119X + 138,8. \quad (4)$$

$$R^2 = 0,1363.$$

Рис. 1. Залежність індексів глобалізації від глобального індексу інновацій, поліноміальний тренд третього ступеня

Визначення адекватності рівнянь регресії за спостережуваним значенням критерію Фішера за методикою, наведеною в праці [23] показали, що усі чотири рівняння є адекватними.

Рівняння (1) має локальний максимум для $Y_1 = 4,38$; рівняння (2) для $Y_2 = 4,28$; рівняння (3) для $Y_3 = 4,40$; рівняння (4) для $Y_4 = 4,62$. Тобто за існуючих умов розвитку, після досягнення індексом інновацій значень в діапазоні 4,28–4,62 виникає тенденція до скорочення інтегрального індексу глобалізації та субіндексів економічної та соціальної глобалізації. Здійснений прогноз уперед на два періоди для побудованих регресійних рівнянь показав, що збереження існуючої глобалізаційної моделі при переході до більш високого технологічного укладу призводить до колапсу глобальної економічної системи за економічним, соціальним та політичним параметрами.

Обґрунтування виявлених тенденцій потребує глибокого аналізу окремих показників, включених до розрахунку використаних в аналізі індексів інновацій та глобалізації. Наступним завданням є перегляд структури індексів та приведення останніх у відповідність до зміни глобалізаційно-інноваційної парадигми. Показники, через які визначається рівень економічної, соціальної, політичної глобалізації, не дають змоги оцінити результати формування глобальної економічної системи на засадах економіки знань та інновацій, з урахуванням переваг та загроз, що виникають. В свою чергу, розширення поняття інновації, розкриття змісту та значущості не тільки техніко-технологічних, але й інституційних, соціальних, організаційних, маркетингових, екологічних інновацій визначає перехід до нової концепції соціально відповідального, сталого інноваційного розвитку та має бути відображено в структурі відповідних індексів.

Висновки. Аналіз показників динаміки світової економіки за період 2008–2012 рр. показав, що кризові явища в світі тривають. Глобальні потрясіння в соціальній, політичній, екологічній та інших сферах суспільного життя, катастрофічне зростання загрози та вірогідності взаємопов'язаних глобальних ризиків, вихід сучасної кризи за межі суто економічної (в т. ч. фінансової та валютної) сфери, глибина та ширина охоплення країн, дозволяють визначити її як глобальну полісистемну кризу.

Результати дослідження залежності між показниками інноваційного розвитку (за значеннями глобального індексу інновацій INSEAD) та глобалізації (інтегральний індекс глобалізації KOF та субіндекси економічної, соціальної та політичної глобалізації) для 121 країни світу, проведеного методом регресійного аналізу, показали, що збереження існуючої глобалізаційної моделі при переході до більш високого технологічного укладу призводить до колапсу глобальної економічної системи за економічним, соціальним та політичним параметрами.

Звідси випливає твердження про невідповідність наявної моделі глобально-економічного розвитку потребам сьогодення, що обумовлює необхідність модифікації сучасної глобалізаційно-інноваційної парадигми і формування нових моделей світового розвитку на засадах сполучення концепцій сталого розвитку та соціальної відповідальності.

Завданням подальшого наукового пошуку є приведення концепції конкурентоспроможності країн у відповідність до зміни глобалізаційно-інноваційної парадигми.

Список використаної літератури

1. Глобальный экономический кризис: системные сбои и многосторонние способы преодоления. Доклад Целевой группы секретариата ЮНКТАД по системным вопросам и экономическому сотрудничеству. Резюме. ООН, 2009 [Электронный ресурс] / Режим доступа: http://archive.unctad.org/ru/docs/gds20091overview_ru.pdf

2. LEAP 2020 / Режим доступа: <http://www.leap2020.eu/>

3. Gonod P. Au sujet de la Crise Systemique [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.newropeans-magazine.org/content/view/4226/45/lang,english/>

4. Biancheri F. World crisis: The Path to the World Afterwards Europe and the World in the decade from 2010 to 2020'—Anticipolis, 2010.

5. Глазьев С. Мировой экономический кризис как процесс замещения доминирующих технологических укладов [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.glazev.ru/scienexpert/84/>

6. Дементьев В.Е. Ловушка технологических заимствований и условия ее преодоления в двухсекторной модели экономики / В.Е. Дементьев // Экономика и математические методы. — 2006. — № 4.

7. Perez C. Finance and Technical Change: A Long-term View // The Elgar Companion to Neo-Schumpeterian Economics / Н. Hanusch, А. Pyka (eds.). — Cheltenham: Edward Elgar, 2004.

8. Полтерович В.М. Механизм глобального экономического кризиса и проблемы технологической модернизации [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://spkurdyumov.narod.ru/polterovich.htm>

9. World Economic Forum / Режим доступа: <http://www.weforum.org/events/world-economic-forum-annual-meeting-2012>

10. World Economic Outlook (International Monetary Fund). Russian/ Перспективы развития мировой экономики. Апрель 2009. Кризис и подъем. [Washington, D.C.]. — Международный Валютный Фонд, 2009.

11. Mensch G. Stalemate in Technology — Innovations Overcome the Depression / G. Mensch. — New York, NY: Ballinger, 1979.

12. Новицький В. Світова системна криза та перспективи її подолання / В. Новицький // Світова фінансово-економічна криза: стратегії протидії та мінімізації наслідків (економіка, фінанси, право. Збірник матеріалів XII міжнародної науково-практичної конференції 29 травня 2009 року. – К.: УДУФМТ, 2009. – 424 с.
13. World Economic Outlook: Rebalancing Growth – Washington D.C.: International Monetary Fund. – April 2010. – 224 p.
14. World economic outlook. International Monetary Fund / Washington, DC: Международный Валютный Фонд / Report. April, 2011. – 250 с.
15. World economic outlook. International Monetary Fund/ Washington, DC: Международный Валютный Фонд [Электронный ресурс] / January, 2012 / Режим доступа: www.imf.org
16. Global Risks 2011. Sixth Edition. An initiative of the Risk Response Network / World Economic Forum, 2011 <http://riskreport.weforum.org/>
17. Корчагин Ю. Полисистемный кризис в России продолжается / Ю. Корчагин. – Воронеж: ЦИРЭ и РНЦИЭ, 2008.
18. Барабанер Х.З. Высшее образование в условиях глобализации и полисистемного мирового кризиса / Х.З. Барабанер // Вестник ИНЖЭКОНА. – Вып. 2 (45). – 2011.
19. World Economic Forum Annual Meeting 2012 Executive Summary / The Great Transformation—Shaping New Models / <http://www.weforum.org/content/great-transformation-shaping-new-models>
20. Кузык Б.Н. Цивилизации: теория, история, диалог, будущее / Б.Н. Кузык, Ю.В. Яковец. – М.: Институт экономических стратегий. – Т. VI: Перспективы становления интегральной цивилизации. – М.: Институт экономических стратегий, 2009. – 576 с.
21. Global Innovation Index 2009–10 [Электронный ресурс] / INSEAD – 2010. – Режим доступа: <http://www.globalinnovationindex.org/gii/main/reports/index.cfm>
22. KOF Index of Globalization 2011. Press Release. March 18, 2011. [Электронный ресурс] – режим доступа: <http://globalization.kof.ethz.ch>
23. Тараненко І.В. Методичні засади прогнозування тенденцій глобалізаційної та інноваційної динаміки / І.В. Тараненко, Ю.К. Тараненко // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журн. – К.: НАУ, 2011. – № 5. – С. 63–69.

Результаты анализа зависимости между показателями инновационного развития и глобализации показали, что сохранение существующей глобализационной модели при переходе к более высокому технологическому укладу приводит к коллапсу глобальной экономической системы по экономическому, социальному и политическому параметрам. Обоснованы необходимость модификации современной глобализационно-инновационной парадигмы и формирование новых моделей мирового развития на принципах устойчивого развития и социальной ответственности.

Ключевые слова: полисистемный кризис, риски, глобализация, инновационное развитие, парадигма, социальная ответственность.

The results of the analysis of correlation between the indicators of innovation development and globalization demonstrated that conservation of existent model of globalization under the transition to higher technological mode lead to the collapse of global economic system by its economic, social and political parameters. Author proved the necessity of modification of modern globalization – and – innovation paradigm and

creation of new World development models grounded at the principles of sustainable development and social responsibility.

Key words: polysystem crisis, risks, globalization, innovation – based development, paradigm, social responsibility.

Надійшло до редакції 5.04.2012.